

КОНТРОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК ДЕРЖАВНИЙ ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ*

© 2017 НАЗАРОВА К. О., КОПОТІЄНКО Т. Ю.

УДК 657.631.6

Назарова К. О., Копотієнко Т. Ю. Контроль публічних закупівель як державний пріоритет розвитку економіки

Актуальність теми даної статті обумовлена необхідністю формування ефективної системи контролю публічних закупівель як державного пріоритету розвитку економіки. Метою статті є дослідження стану контролю публічних закупівель та пошук напрямків його вдосконалення. Якісний та ефективний фінансовий контроль у сфері публічних закупівель має відігравати пріоритетну роль у забезпеченні формування прозорості системи витрачання державних фінансових ресурсів. Розглянуто повноваження державних органів щодо здійснення регулювання і контролю у сфері публічних закупівель, а також проаналізовано процес витрачання коштів за процедурами та без застосування процедур публічних закупівель. Досліджено найбільш поширені зловживання та порушення при здійсненні публічних закупівель в Україні. Формування методологічних, організаційних і методичних засад контролю публічних закупівель пов'язано з урахуванням структури механізму закупівель, яка включає поточний моніторинг потреб і визначення доцільності публічних закупівель, планування, регламентування та їх проведення.

Ключові слова: контроль, публічні закупівлі, пріоритет розвитку економіки.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 9.

Назарова Каріна Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансового аналізу та аудиту, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: artorix@ukr.net

Копотієнко Тетяна Юрївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансового аналізу та аудиту, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: kopotienko_tania@ukr.net

УДК 657.631.6

UDC 657.631.6

Назарова К. А., Копотієнко Т. Ю. Контроль публічних закупок как государственный приоритет развития экономики

Актуальность темы данной статьи обусловлена необходимостью формирования эффективной системы контроля публичных закупок как государственного приоритета развития экономики. Целью статьи является исследование состояния контроля публичных закупок и поиск направлений его совершенствования. Качественный и эффективный финансовый контроль в сфере публичных закупок должен играть приоритетную роль в обеспечении формирования прозрачной системы расходования государственных финансовых ресурсов. В статье рассмотрены полномочия государственных органов по осуществлению регулирования и контроля в сфере публичных закупок, а также проанализирован процесс расходования средств по процедурам и без применения процедур публичных закупок. Исследованы наиболее распространенные злоупотребления и нарушения при осуществлении публичных закупок в Украине. Формирование методологических, организационных и методических основ контроля публичных закупок связано с учетом структуры механизма закупок, которая включает текущий мониторинг потребностей и определение целесообразности публичных закупок, планирование, регламентирование и их проведение.

Ключевые слова: контроль, публичные закупки, приоритет развития экономики.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 9.

Назарова Карина Александровна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансового анализа и аудита, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: artorix@ukr.net

Копотієнко Тетяна Юрївна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансового анализа и аудита, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: kopotienko_tania@ukr.net

Nazarova K. O., Kopotienko T. Yu. The Control of Public Procurement as a Priority of Economic Development from the Standpoint of the State

Relevance of the topic of this article is grounded on the need to form an effective system of control of public procurement as a priority of economic development from the standpoint of the State. The article is aimed at studying the status of control of public procurement and finding directions for its improvement. The qualitative and efficient financial control in the sphere of public procurement should play a priority role in ensuring the formation of a transparent system of expenditure of public financial resources. The article considers the powers of the State bodies on the implementation of regulation and control in the sphere of public procurement, as well as analyzes the process of spending funds by procedures and without applying the public procurement procedures. The most common improprieties and violations in the implementation of public procurement in Ukraine were researched. Formation of methodological, organizational and methodical bases of control of public procurement is connected with consideration of structure of the procurement mechanism which includes the current monitoring of needs and determination of expediency of public procurement, planning, regulation, and implementation.

Keywords: control, public procurement, priority of economic development.

Fig.: 1. **Tbl.:** 3. **Bibl.:** 9.

Nazarova Karina O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Financial Analysis and Audit, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: artorix@ukr.net

Kopotienko Tetiana Yu. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Financial Analysis and Audit, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: kopotienko_tania@ukr.net

Набуття чинності в повному обсязі Угоди про асоціацію між Євросоюзом та Україною з 1 вересня 2017 р. зробило Україну повноцінним учасником європейського економічного простору. Це обумовлює підвищену увагу до ефективності використання фінансових ресурсів держави та функціонування системи публічних закупівель. Якісний та ефективний

фінансовий контроль у сфері публічних закупівель має відігравати пріоритетну роль у забезпеченні формуван-

* Виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри фінансового аналізу та аудиту Київського національного торговельно-економічного університету «Державні пріоритети аудиту економічних відносин суб'єктів господарювання в Україні» (номер державної реєстрації 0115U000563).

ня прозорі системи витрачання державних фінансових ресурсів.

Дослідження теоретичних і практичних засад функціонування системи публічних закупівель стало предметом наукового інтересу таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Горбатюк Я. В. [1], Заєць Н. М. [2], Міняйло В. П. [3], Міняйло О. І. [4], Письменна М. С. [5], Тополенко Н. М. [6] та ін. Зокрема, Міняйло В. П., Заєць Н. М. та Письменна М. С. значну увагу у своїх дослідженнях приділили вивченню проблематики здійснення контролю у сфері публічних закупівель. Визнаючи суттєвий внесок авторів у розробку напрацювань з окресленої теми, варто все ж зазначити, що необхідність усунення існуючих недоліків державного контролю у сфері публічних закупівель та забезпечення належного рівня його ефективності на усіх стадіях цього процесу залишається вкрай актуальним питанням.

Метою статті є дослідження стану контролю публічних закупівель та пошук напрямків його вдосконалення.

У 2016 р. система публічних закупівель зазнала вагомих змін, що передусім, полягають у електронізації процесу їх здійснення (рис. 1).

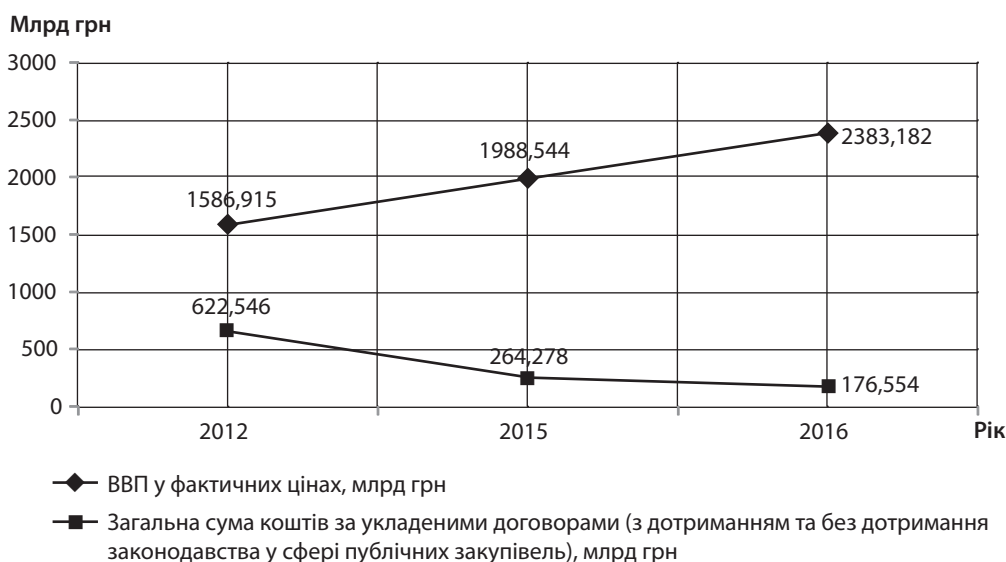

Рис. 1. Динаміка обсягу ВВП та коштів за укладеними договорами у звітному періоді для закупівлі товарів, робіт і послуг

Формування механізму здійснення публічних закупівель в електронному режимі стало можливим шляхом запровадження системи «ProZorro», яка призначена для спостереження за процедурами здійснення закупівель, моніторингу та превентивного контролю порушень.

Вільний доступ до інформації, що оприлюднюється в системі, можливість оперативного моніторингу й аналізу інформації, представленої в електронній базі даних публічних закупівель, а також можливість інформування про виявлені порушення через електронну систему чи шляхом повідомлення державних органів є важливим кроком до забезпечення транспарентності системи публічних закупівель та формування громадського контролю за процесом їх здійснення. Розширення можливостей доступу громадськості до інформації про проведення закупівель за кошти державного та місце-

вого бюджетів обумовили визначальним чином заміну на законодавчому рівні [7] звичного терміна «державні закупівлі» на «публічні закупівлі».

Інституційна структура системи публічних закупівель в Україні в цей період практично не змінилася, оскільки, як і раніше, передбачає наявність таких обов'язкових елементів, як замовник, учасник процесу закупівель, уповноважений орган у сфері публічних закупівель, а також державні органи, що забезпечують контроль у сфері публічних закупівель.

Саме завдяки роботі органів державного контролю забезпечується можливість надання неупередженої оцінки експертів щодо реального стану здійснення публічних закупівель та дотримання законодавства у цій сфері.

Органи державного контролю виконують ключові функції в забезпеченні дотримання встановлених законодавством процедур публічних закупівель. До них належать Рахункова палата, яка уповноважена здійснювати контроль за надходженням і витрачанням коштів державного бюджету від імені Верховної Ради України, та Державна аудиторська служба України як спеціальний орган державного фінансо-

Повноваження державних органів щодо здійснення регулювання та контролю публічних закупівель

Назва державного органу	Нормативно-правовий документ	Закріплені повноваження
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі»; Указ Президента України «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України»	Здійснення нормативно-правового забезпечення державного регулювання у сфері публічних закупівель; проведення моніторингу та аналізу системи державних закупівель; надання роз'яснень щодо застосування законодавства у сфері державних закупівель; здійснення в установленому порядку погодження застосування процедури закупівлі в одного учасника; погодження навчальних програм з підготовки спеціалістів у сфері закупівель та підвищення їх кваліфікації; підготовка та подання до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Рахункової палати звіту, який містить аналіз функціонування системи публічних закупівель; здійснення міжнародного співробітництва у сфері закупівель; надання роз'яснень щодо застосування законодавства у сфері державних закупівель; забезпечення видання офіційного друкованого видання з питань державних закупівель, міжнародного інформаційного видання з питань державних закупівель; функціонування веб-порталу уповноваженого органу з питань закупівель та ін.
Рахункова палата України	Закон України «Про Рахункову палату»	Контроль (аудит) ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених на виконання державного замовлення; оцінювання системи правових, організаційних і фінансових засад державного замовлення, ефективності формування та виконання державного замовлення; проведення фінансового аудиту та аудиту ефективності державних закупівель за рахунок коштів державного бюджету на всіх стадіях закупівель, зокрема перевірка та аналіз законності та ефективності здійснення державних закупівель, дотримання передбачених процедур, оцінка своєчасності отримання товарів, послуг і проведення робіт, а також аналіз стану прозорості та додержання встановлених принципів здійснення державних закупівель
Державна аудиторська служба України	Положення про Державну аудиторську службу України	Реалізація державного фінансового контролю через здійснення перевірки державних закупівель, моніторингу закупівель, інспектування: здійснення контролю за дотриманням законодавства про державні закупівлі; перевірка грошових і бухгалтерських документів, звітів, кошторисів та інших документів, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документів щодо проведення процедур державних закупівель, даних на електронних носіях, перевірка фактичної наявності цінностей
Державна казначейська служба України	Положення про Державну казначейську службу України; Закон «Про публічні закупівлі»	Здійснення у межах повноважень, передбачених законом, контролю за дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, іншими клієнтами вимог законодавства у сфері закупівель в частині наявності, відповідності та правильності оформлення документів. До здійснення оплати за договором про закупівлю перевірка наявності договору про закупівлю, річного плану закупівель та звіту про результати проведення процедури закупівлі, які підтверджують проведення процедури закупівлі, за результатами якої укладено договір про закупівлю
Антимонопольний комітет України	Закон «Про публічні закупівлі»	Здійснює контроль у сфері публічних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України; виконує функції органу оскарження з метою неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

ЕКОНОМІКА

такими функціями, як надання рекомендацій у формі відповідей на запитання щодо застосування законодавства про публічні закупівлі, авторизація електронних майданчиків, надання безкоштовних консультацій шляхом використання інформаційного ресурсу цього державного органу, аналіз існуючого стану системи публічних закупівель.

Варто зазначити про те, що надання роз'яснень наразі є цілком публічною функцією, адже її реалізація Міністерством економічного розвитку і торгівлі України відбувається із застосування інформаційного ресурсу

шляхом надання безкоштовних консультацій та узагальнених відповідей рекомендаційного характеру.

Для органів Державної аудиторської служби України першочерговим завданням залишається контроль за законним, цільовим та ефективним використанням коштів бюджетів усіх рівнів, збереженням державного та комунального майна. Контрольними заходами було охоплено особливо важливі для суспільства й економіки держави сфери: оборона та безпека, паливно-енергетична та вугільна галузь, освіта та наука, охорона здоров'я, транспорт і зв'язок, житлово-комунальне господарство, агропромисловий комплекс.

Забезпечуючи державний контроль за використанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна, органи Державної аудиторської служби України, у межах встановлених законодавством повноважень, протягом 2016 р. досліджували основні тенденції в управлінні державною власністю, здійсненні операцій з державним майном і коштами.

При цьому, контролем було охоплено такі сфери: освіта, охорона здоров'я і соціальний захист населення, наука і культура, житлово-комунальне господарство, паливно-енергетичний і агропромисловий комплекси, транспорт, оборона тощо. Контрольні заходи протягом року здійснювалися відповідно до квартальних планів роботи (табл. 2, табл. 3).

Представлена у табл. 2 інформація вказує на те, що, незважаючи на здійснені позитивні кроки на шляху до реформування системи публічних закупівель в Україні, замовники торгів продовжують чинити зловживання та порушення, на які акцентує увагу у своїх звітах Рахункова палата.

Найбільш поширеними зловживаннями та порушеннями при здійсненні публічних закупівель в Україні є:

- ✦ необґрунтований розподіл об'єкта закупівлі на частини з метою уникнення застосування законодавства про публічні закупівлі;

- ✦ обрання переможцем відкритих торгів учасника, який не відповідає кваліфікаційним критеріям та іншим вимогам, зазначеним у документації конкурсних торгів;
- ✦ продовження торгів при відхиленні усіх тендерних пропозицій;
- ✦ ігнорування в передбачених законодавством випадках права відхилення тендерних пропозицій;
- ✦ неузгодженість змісту пропозиції переможця конкурсних торгів умовам укладеного договору про закупівлю;
- ✦ зміна істотних умов договору після його укладення;
- ✦ зловживання посадовими особами замовника можливістю проведення виняткової процедури закупівлі в одного учасника;
- ✦ включення до документації конкурсних торгів умов, які призводять до дискримінації учасників та обмеження конкуренції;
- ✦ придбання об'єкта публічної закупівлі за необґрунтовано завищеною ціною, яка значно перевищує середній ринковий показник.

Уникнення застосування та/або порушення законодавства у сфері публічних закупівель, згідно з даними Рахункової палати, призвели до вчинення у 2015–2016 рр.

Таблиця 2

Динаміка запланованих і витрачених коштів за процедурами та без застосування процедур публічних закупівель у 2012–2016 рр., млн грн

№ з/п	Показник	Рік			Відхилення абсолютне, од.		Відхилення відносне, %	
		2012	2015	2016	2016/2012	2016/2015	2016/2012	2016/2015
1	Загальна річна сума коштів, запланованих замовником для закупівлі товарів, робіт і послуг	755158,0	376306,6	546063,2	-209094,8	169756,6	-27,7	45,1
1.1	- із застосуванням процедур закупівель	571583,4	223564,0	252849,0	-318734,4	29285,0	-55,8	13,1
1.2	- частка в загальному плановому обсязі, %	75,7	59,4	46,3	-29,4	-13,1	-38,8	-22,1
1.3	- без застосування процедур закупівель	183574,6	152742,6	293214,2	109639,6	140471,6	59,7	92,0
1.4	- частка в загальному плановому обсязі, %	24,3	40,6	53,7	29,4	13,1	121,0	32,3
2	Загальна сума коштів за укладеними договорами у звітному періоді для закупівлі товарів, робіт і послуг	622545,5	264277,5	176554	-445991,5	-87723,5	-71,6	-33,2
2.1	- із застосуванням процедур закупівель	428063,5	152588,1	120525,5	-307538,0	-32062,6	-71,8	-21,0
2.2	- частка в загальному обсязі, %	68,8	57,8	68,3	-0,5	10,5	-0,7	18,2
2.3	- без застосування процедур закупівель	194482,0	111689,4	56028,5	-138453,5	-55660,9	-71,2	-49,8
2.4	- частка в загальному обсязі, %	31,3	42,2	31,7	0,4	-10,5	1,3	-24,9

Динаміка обсягів закупівель замовниками, проведеними за процедурами публічних закупівель у 2012–2016 рр., млн грн

№ з/п	Показник	Рік			Відхилення абсолютне, од.		Відхилення відносне, %	
		2012	2015	2016	2016/2012	2016/2015	2016/2012	2016/2015
1	Загальна сума коштів за укладеними договорами у звітному періоді для закупівлі товарів, робіт і послуг, у т. ч. за рахунок:	428063,5	152588,0	120525,5	-307538	-32062,5	-71,8	-21,0
2	– коштів Державного бюджету України	65351,1	44181,0	40908,8	-24442,3	-3272,2	-37,4	-7,4
3	– коштів місцевих бюджетів	2878,2	36779,2	30874,2	27996	-5905	972,7	-16,1
4	– коштів Національного банку України	33961,7	224,9	349,5	-33612,2	124,6	-99,0	55,4
5	– коштів державних цільових фондів, державних та місцевих фондів	646,3	179,1	15,5	-630,8	-163,6	-97,6	-91,3
6	– коштів Пенсійного фонду України	326,5	1587,3	1276,6	950,1	-310,7	291,0	-19,6
7	– коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду соціального захисту інвалідів	1492,8	466,9	225,3	-1267,5	-241,6	-84,9	-51,7
8	– державних кредитних ресурсів	1871,5	205,4	1,0	-1870,5	-204,4	-99,9	-99,5
9	– коштів державних, казенних, комунальних підприємств	150,4	41925,3	26054,7	25904,3	-15870,6	17223,6	-37,9
10	– коштів господарських товариств, у яких державна або комунальна частка акцій перевищує 50%	225456,9	27039,0	20819,9	-204637	-6219,1	-90,8	-23,0

порушень на суму 326 298 560 гривень [8]. І це лише за 24 об'єктами, які протягом вказаного періоду перевіряла Рахункова палата.

Аналіз результатів державного фінансового контролю публічних закупівель, проведеного Державною аудиторською службою України у 2015–2016 рр. [9], знову ж таки вказує на існування проблеми недотримання законодавства у сфері публічних закупівель. Зокрема, внаслідок проведення 2817 контрольних заходів (1806 і 1011 у 2015 та 2016 рр. відповідно) було складено 1139 (794 і 345 відповідно) протоколів про адміністративні правопорушення; виявлено обсяг коштів, які витрачені з порушенням законодавства у сфері державних закупівель, – 18 567 765 500 грн (13 984 772 000 грн і 4 582 993 500 у 2015 та 2016 рр. грн відповідно); обсяг сплачених коштів за результатами накладених судами штрафів становить 449100 грн (293 300 грн і 155 800 грн); до правоохоронних органів передано 319 (198 і 121 відповідно) матеріалів перевірок про виявлені порушення.

Проблемними питаннями, які наразі існують у системі державного контролю публічних закупівель та протидії зловживання та корупційним діям, є:

- ✦ відсутність чіткого механізму взаємодії правоохоронних і контролюючих органів у протидії правопорушенням, зокрема їх корупційним проявам, у сфері здійснення публічних закупівель;
- ✦ дублювання функцій правоохоронними органами, у зв'язку з відсутністю системності в їх діяльності при проведенні нагляду та контролю у сфері публічних закупівель (кримінальні справи за одними і тими самими видами злочинів можуть порушуватися як органами внутрішніх справ та органами Служби безпеки України, так і органами прокуратури);
- ✦ недостатня кількість висококваліфікованих співробітників з практичним досвідом роботи у сфері публічних закупівель, що, зокрема, пов'язано зі змінами в законодавстві;

- ✦ недоліки законодавчої регламентації механізму здійснення моніторингу публічних закупівель, що може призводити до необґрунтованого впливу на рішення замовників.

Викликає протиріччя застосовна органами Державної аудиторської служби України практика надання рекомендацій замовникам щодо усунення можливих порушень при здійсненні процедур публічних закупівель за результатами аналізу оприлюднених в електронній системі документів. Адаже, через врегульований порядок моніторингу, сприйняття замовниками рекомендацій як рішення до спонукання до дії може вважатися прямим втручанням у процедури публічних закупівель.

Таким чином, в умовах трансформаційних змін економіки необхідним є коригування інструментів контролю публічних закупівель з метою ефективного впливу на розвиток конкурентного середовища та запобігання проявам корупції. Формування методологічних, організаційних та методичних засад контролю публічних закупівель пов'язано з урахуванням структури механізму закупівель, яка включає поточний моніторинг потреб і визначення доцільності публічних закупівель, планування, регламентацію та їх проведення. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Горбатюк Я. В.** Аналіз повноважень органів державної влади у сфері контролю публічних закупівель. *Юридичний вісник. Сер.: Повітряне і космічне право.* 2016. № 4. С. 132–136.
- Заєць Н. М.** Контроль у сфері державних закупівель та вплив його результатів на ефективність здійснення процедур закупівель. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер.: Економічні науки.* 2016. Вип. 30. С. 216–223.
- Міняйло В. П.** Методологічні засади контролю закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. *Бізнес Інформ.* 2013. № 9. С. 190–196.
- Міняйло О. І., Костенко А. М.** Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні. *Економічний вісник університету.* 2016. Вип. 29 (1). С. 135–144.
- Письменна М. С.** Контроль дотримання принципів державних закупівель. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент.* 2016. Вип. 22. С. 176–179.
- Тополенко Н. М., Мартинюк О. М.** Проблеми та особливості реформування процедур публічних закупівель в державних підприємствах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.* 2016. Вип. 18 (2). С. 31–35.
- Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII (редакція від 06.11.2017 р.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page3>
- Звіт про результати аналізу стану державних закупівель в Україні у 2015–2016 роках. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747671/Zvit_11-6.pdf
- Публічний звіт про діяльність Державної аудиторської служби України за 2016 рік. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/documrnt?=131386>

REFERENCES

Horbatiuk, Ya. V. "Analiz povnovazhen orhaniv derzhavnoi vlady u sferi kontroliu publichnykh zakupivel" [Analysis of the pow-

ers of public authorities in the field of public procurement control]. *Yurydychnyi visnyk. Ser.: Povitriane i kosmichne pravo*, no. 4 (2016): 132-136.

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page3>

Miniailo, O. I., and Kostenko, A. M. "Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku elektronnykh derzhavnykh zakupivel v Ukraini" [Current state and prospects of electronic government procurement in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 29 (1) (2016): 135-144.

Miniailo, V. P. "Metodolohichni zasady kontroliu zakupivel tovariv, robit i posluh za derzhavni koshty" [Methodological principles for the control of procurements of goods, works and services for public funds]. *Biznes Inform*, no. 9 (2013): 190-196.

"Publichnyi zvit pro diialnist Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy za 2016 rik" [Public report on the activities of the State Audit Office of Ukraine for 2016]. <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/documrnt?=131386>

Pysmenna, M. S. "Kontrol dotrymanna pryntsyviv derzhavnykh zakupivel" [Control over compliance with the principles of public procurement]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Ekonomika i menedzhment*, no. 22 (2016): 176-179.

Topolenko, N. M., and Martyniuk, O. M. "Problemy ta osoblyvosti reformuvannya protsedur publichnykh zakupivel v derzhavnykh pidpriemstvakh" [Problems and peculiarities of reforming public procurement procedures at state enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 18 (2) (2016): 31-35.

"Zvit pro rezultaty analizu stanu derzhavnykh zakupivel v Ukraini u 2015-2016 rokakh" [Report on the results of the analysis of the state procurement in Ukraine in 2015-2016]. http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747671/Zvit_11-6.pdf

Zaiets, N. M. "Kontrol u sferi derzhavnykh zakupivel ta vplyv yoho rezultativ na efektyvnist zdiisnennia protsedur zakupivel" [Control over public procurement and the impact of its results on the effectiveness of procurement procedures]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 30 (2016): 216-223.